

Department for Education. (2024). Meeting digital and technology standards in schools and colleges. <https://www.gov.uk/guidance/meeting-digital-and-technology-standards-in-schools-andcolleges>

OECD. (2023). Shaping Digital Education: Enabling Factors for Quality, Equity and Efficiency, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/bac4dc9f-en>

Naace Self Review Framework. (2024). <https://www.naace.co.uk/si-srf.html>

ПЕРЕКЛАДЕНІ ТА АДАПТОВАНІ ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА У ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКІВ НУШ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Юлія Малієнко, к.пед.н., ст.н.с.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Освітня практика доводить, що й донині підручник залишається одним з основних чинників навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць. Тому вимоги до змісту підручника, його джерельної бази постійно зростають. Мета дослідження: розкрити значення перекладених і адаптованих історичних джерел як засобу формування ключових компетентностей у Новій українській школі на прикладі підручника Олени Пометун, Тетяни Ремех «Досліджуємо історію і суспільство. 6 клас».

Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі – це здатність формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання (Кабінет Міністрів України, 2020). Для забезпечення вільного володіння державною мовою в компетентнісному потенціалі громадянської та історичної освітньої галузі передбачено формування у дитини уміння/здатності читати і розуміти перекладені та адаптовані державною мовою писемні джерела, авторські публікації на історичні та актуальні для суспільства теми.

З'ясовано, що згідно з вимогами НУШ існують різні модельні навчальні програми для 5–6 класів, відповідно й різні підручники, як от: «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас», «Досліджуємо історію і суспільство. 6 клас (інтегрований курс)», «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» та ін. Зазначимо, що перекладені та адаптовані історичні джерела є неодмінним складником більшості чинних підручників НУШ для 5–6 кл.

Для детальнішого аналізу ми обрали підручник О. Пометун, Т. Ремех «Досліджуємо історію і суспільство. 6 клас» (Пометун & Ремех, 2023). Курс є інтегрованим, тож авторки оптимально поєднали всесвітню історію та історію України.

У 6 класі учні/учениці досліджують історію людства від найдавніших часів до падіння Західної Римської імперії (V ст.). Виявлено, що запропоновані для учнівського дослідження історичні джерела розкривають соціально-економічні, політичні особливості епохи, характеризують світоглядні ідеї давніх цивілізацій, увиразнюють долю людини у зазначений період. У підручнику представлені: уривки з праць давньогрецьких/давньоримських/візантійських авторів (Геродота, Гомера, Ксенофонта, Лібанія, Маврикія Стратега, Плутарха тощо); витяги з документів (із законів Ману, Хаммурапі, Міланського едикту імператора Константина та ін.); частини світоглядних, морально-етичних творів (зі Старого Завіту «Повчань Соломона», з Нагірної проповіді Ісуса Христа, присяги громадянина Афін тощо).

Запропонована авторками робота з перекладеними та адаптованими джерелами є компетентнісно орієнтованою діяльністю дитини, спрямованою на здобуття знань, розвиток наскрізних умінь, формування мотивацій, ставлень і рефлексій. Уможлиблює таку діяльність система компетентнісних завдань, яка охоплює всю джерельну базу підручника. Наводимо приклади завдань до зазначених вище джерел, які сприятимуть удосконаленню ключових компетентностей (вільне володіння державною мовою, громадянські та соціальні компетентності тощо), розвитку наскрізних в усіх ключових компетентностях вмінь (читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити та ін.).

Прочитай уривок зі Старого Завіту «Повчань Соломона» і назви чесноти, які цінували, та вади, які засуджували в єврейському суспільстві в давнину. Порівняй, як до цих рис людини ставляться тепер.

До Нагірної проповіді Ісуса Христа. Чого навчав Ісус Христос у суспільстві, не позбавленого насильства?

Проаналізуй за запитаннями наведені статті законів Ману: Яких сфер життя вони стосуються? Які з них здаються тобі жорстокими? Які з них ти вважаєш справедливими, а які – ні? Чому?

Опрацюй уривки з книги Плутарха, послідовно відповідаючи на запитання: Про що розповідається в наведеному джерелі? Які особливості

виховання хлопців і дівчат тебе здивували? Яке значення, на твою думку, надавали спартанці вихованню дітей?

Прочитай висловлювання античних авторів про сарматів. Які висновки щодо способу життя сарматів можна зробити на основі документів і зображень?

До джерел: Прокопій Кесарійський про склавинів та антів, VI ст. Візантійський історик Маврикій Стратег, VI ст. про склавинів та антів. Які нові відомості, у порівнянні з текстом, ти знайшов/знайшла у візантійських джерелах? Що спільного у свідченнях обох істориків?

До джерел з прикінцевої, громадянсько-ознавчої частини підручника: уривків з «Великої хартії вольностей», «Декларації прав людини і громадянина», «Конституції Пилипа Орлика». Прочитай наведені нижче положення з документів про права людини. Які права людини в них закріплено? Що спільного в цих положеннях?

Зроблено висновок, що добір перекладених історичних джерел, адекватних віковим і пізнавальним особливостям учнів/учениць, є одним з найважливіших завдань для авторів підручників. Такі пам'ятки мають бути доречними, доступними, здатними викликати інтерес певної вікової категорії дітей.

Ключові слова: Державний стандарт базової середньої освіти, компетентнісний потенціал галузі, перекладені та адаптовані історичні джерела.

Література

Кабінет Міністрів України. (2020, 30 вересня). Державний стандарт базової середньої освіти (898). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Пометун, О. І., & Ремех, Т. О. (2023). Досліджуємо історію і суспільство: підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Видавничий дім «Освіта». <https://pidruchnyk.com.ua/2608-istoriia-6-klas-pometun-2023.html>